

I de VOLERE, no pas de VELLE, provenen les formes de les llengües romàniques: roms. *vredè*, it. *volere*, retorom. *vulair*, -li, campid. *bólliri*, fr. *vouloir*, oc. i cat. *voler*; una tendència que apuntà des del romànic arcaic a ampliar l'ús de QUERERE 'cercar' fins a fer-ne 'voler', no sense rastre en les altres llengües romàniques (veg. QUERRE), no va triomfar més que en el port. i cast. *querer* i logud. *kérrere*; cf. M-Lübke, *Rom. Gramm.* III, 322; REW, 9180.

Voler tendí des d'antic a combinar-se amb els adverbis *bé* i *mal* formant locucions bi-verbals cada cop més estereotipades, on partint de la idea de 'desitjar', *voler bé* passava a 'tenir sentiments cordials envers una persona o personalitat'; i *voler mal*, negatiu d'aquell, passava a 'desamar-la'. Aquesta tendència lèxica i propensió semàntica es desenrotllà més en les zones del Migdia que en les del Nord de les terres catalanes. I així és com *voler bé* apareix en quantitat creixent en escriptors valencians dels Ss. xv-xvi. De tota manera no tenim aquí cap fet singular de la nostra llengua, quant menys d'una secció del nostre domini lingüístic.

En italià *voler bene* queda aviat fixat com l'expressió del llenguatge corrent per dir *amare* (tendint *amare* a usos més literaris o especials). En certs parlars rètics, romanesos etc., es va més enllà, arribant quasi a la identificació completa de 'VOLERE' i 'AMARE': en el roms. meglenític el part. de *vredè* 'voler', o sigui *vrut*, significa 'amar'; en el rètic central (de Gardena etc.) *s ulëi* (= *voler-se*) significa 'estar enamorats', en contrast amb *da ulëi mel*, loc. adjectival per dir 'repellent, antipàtic'. En francès mateix, on ja no es pot dir que hi hagi res d'això, tanmateix dir *les bienvenus* és quasi com dir *les amis*.

En cap llengua romànica no s'ha arribat tan enllà per aquest camí com en it., per més que sigui més que res en el llenguatge familiar: «Mi vuoi sempre bene?» pregunta la noia, inquieta, al seu promès; «vogliatemi bene» és una frase de comiat i ante-firma corrent en les cartes d'amics i parents, ni més ni menys que Ciceró acabava les seves amb «bene vale et me ama»; a una criatura se li pregunten tals coses amorosament, igual que elles ens ho pregunten «mare, m'estimeu?», «m'estimes menut, em 'pimes?» estergint la seva mitja llengua; doncs allà, amb fantàstica ponderació, se l'interroga sobre els sacs que pesa el seu amor: «quant sacca di bene mi vuoi?»; amb mots d'expressivitat afectiva, extremats: «glie ne vuol tanto bene!», «glie ne vuol un bene matto!», ni més ni menys que diem que «l'estima bojament». És doncs el llenguatge del cor, de la vida íntima. Però allà ja ha desbordat d'això cap a l'estil objectiu, de la vida social seriosíssima: «ma, cosa fare... è un uomo ben voluto»: no l'ataqueen, és un home amat de tothom.

No hi ha dubte que dins el català va accentuar-se més tal fraseologia, a les terres del Sud, i ja des d'antic. I que *voler-bé*, *voler-mal* tendien a pendre un valor unificat, es veu pel fet que, ja c. 1400, es construeixen amb complement directe de la cosa amada o avorrida: «si venia un ric hom ab gran preu, per reembre a tots, no-l voldrieu bé? Oh quanta lahor li darfets!

Així és de Jhesu Christ ---», StVicentF (*Quar.*, 1.22). Construcció que la de l'oposat *mal voler* ens il·lustra lúcidament: «Jesús --- stant en la provincia de Galilea, hon los demés no-l volien mal, que en Jherusalem lo volien mal», «saludist ton proisme? —No, car mal lo vull, e girli-la cara!», id. (*Quar.*, 104.36; *Serm.* 1, 60.31). La combinació «volgut e amat» es troba repetidament en Llull o obres lullianes, però el pes l'hi duu el sentit de voluntat: «per la sua divina, eternal, voluntat era volguda e amada verge e Mare sua» (*Benedicta Tu*, 311; *Art de Conf.*, 410; *Fil. d'Amor*, 410).

Així és com veiem que aquestes construccions, tan sovintejades, a fi de no embafar, amb la llarga repetició —amb mires a disminuir la fador de les coses massa petjades i rebregades— es podien abreujar sobreententent-hi l'adv., quan de la situació i del context resultava evident que era *mal*; i igual quan era evident que era 'bé', cosa encara més recercada, més confortable, més comuna, en una vida que tots voldríem planera. Ja en trobo un cas preciós, per bé que isoladíssim, en el sant. Glossant la dita sublim del Mestre, reportada per Sant Mateu: «dictum est, diliges proximum tuum ---; ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros», explica Vicent: «Tres rahons posa que deu hom voler sos enemics, e fer l'oració per aquells qui us difamen: La primera rahó és que N. S. Déu, com fa eixir lo sol, fa-l servir axí als amics com als enemics seus --- La segona rahó: nosaltres devem més fer que no fan los infels, que volen o ajuden als qui-ls fan bé, e los cans volen als qui -ls fan bé. E donchs, nosaltres no farem més bé que les bèsties? Digau: —Senyor, yo per amor de vós, volré a mon enemic» (*Quar.*, 34.51).

Impossible que Vicent no mirés aquí d'estalviar-hi l'expressió plena: dient *voler bé*, i havent d'haver-hi després *fan bé* (dos cops), li haurien resultat cinc bé de carrera. La situació i el context denotaven prou que no es podia tractar d'altra cosa que de *voler bé*.

Això, repetint-se molt, feia que ja l'el·lipse s'estengués, sempre que resultava còmode (versificació, parquedat de paraules, per raons subjectives, o de la situació etc.): «Senyora, mal vos regiu: / bé demostrau ser mallol ["beneiteria ingènua"]: / no vèu que és perdre el lleixiu / en voler a qui no us vol?», Timoneda (*Flor d'Enamorats*, § 34, ed. JnFuster, p. 90). Així ha anat ampliant-se l'abast d'aquesta el·lipse, més que enlloc en terres valencianes: potser ajudant-hi allà alguna major freqüència de certes regles d'abstenció o atenuació per miraments socials.

Però ¿és això un distintiu que es pugui pendre com a emblema de valenciania? Ja veiem que en altres països romànics es va per tals viarans. I en altres terres catalanes l'abreujament arriba també al nivell del llenguatge planer, fins pagesívol: «Saps que és de mala beguda / per un fadrí enamorat / trobar guerré an es costat / de s'allota més volguda» (selecció de cobles mall. *Amoroses* p. p. Moll, 75): trobar-hi un rival, un «guerrer»; no calia ni dir tant perquè el sentit de *volgut* fos clar amb adverbi o sense. En el Princ. també eren ben populars tals expressions almenys en les seves visibles arrels: «Som estada *benvolguda* de comtes